

'Jubileumjaar geslaagd'

BOVENKARSPSEL/ZUTPHEN – De landelijke Stichting Veteranenziekte kijkt terug op een 'zeer geslaagd' jubileumjaar. Voorzitter Fred Bertrand: "Tien jaar na de verschrikkelijke Legionellaramp in Bovenkarspel is het ons – met zijn allen – gelukt om vier markante pijlers te slaan zodat Legionella nóg meer in het bewustzijn van burgers, beleidsmakers en politici is doorgedrongen. Onze stichting en ál haar donateurs en adviseurs kunnen hier trots op zijn."

Bertrand vat de vier belangrijke evenementen van 2009 nog eens kort samen:

- 12 maart 2009, Bovenkarspel: Landelijke Herdenking Legionellaramp 1999. Aanwezig meer dan 500 mensen; waardige sprekers met aandacht voor veel aspecten; drie bestuursleden geridderd; ontroerende bijeenkomst in Bomentuin, ontspannen middagbijeenkomst.
- 12 maart 2009: Verschijning boek 'Legionella... een ramp!' Met dank aan de schrijvers Sanny de Zoete en

Wouter de Jong en alle andere medewerkers. Indrukwekkende verhalen van Legionella-slachtoffers en/of nabestaanden uit het hele land. Boeiende meningen van deskundigen en adviseurs.

- 1 oktober 2009, Amersfoort: Landelijk congres 'Waar staan we tien jaar na Bovenkarspel?' Aanwezig ruim 200 gezondheidsdeskundigen en waterexperts uit het hele land die – voor het eerst in zo'n samenstelling bijeen – de laatste ontwikkelingen rond het thema Legionella op een rij zetten én vooruit kijken

naar de toekomst. (Elders in deze nieuwsbrief een uitgebreid verslag).

- 17 oktober 2009, Ermelo: 24e Lotgenotendag: Presentatie van onze eigen DVD: 'Legionella Leeft!' Een documentaire van circa 40 minuten – waarin mensen aan het woord komen die Legionella hebben en deskundigen die vertellen over het wat, waar, wanneer en hoe van Legionella.

Fred Bertrand toont zich aan het einde van dit bewogen jaar een voldaan voorzitter: "We zijn al in het najaar van

2007 begonnen met de voorbereidingen. We hebben toen een zeer vruchtbare brainstormbijeenkomst gehouden waar erg veel adviseurs – onder hen mevrouw dr. E. Borst-Eilers, professor Peter Speelman en dr. Dick van der Kooij – een zeer betrokken bijdrage aan de ideeënvorming hebben gegeven. Daarna is ons bestuur voortvarend aan het werk gegaan om de vier projecten concreet vorm te geven en zie: het is gelukt. Daar mogen we als kleine stichting, bestaande uit louter vrijwilligers, heel trots op zijn."

24e Lotgenotendag: warm contact

ERMELO – De opkomst was weer groot: liefst 115 lotgenoten kwamen op 17 oktober naar de 24e Lotgenotendag in de Muzenhof te Ermelo. Na de koffie met gebak opende voorzitter Fred Bertrand de dag met een welkom en een aantal mededelingen.

Daarna werd teruggekeken op de projecten in ons herdenkingsjaar. Eerst het verwezenlijken van het boek 'Legionella... een ramp!' Toen een schitterende herdenkingsdag op 12 maart 2009. Het derde project was de organisatie van een

medisch-technisch congres. Hierover gaf Fred het woord aan Luuk van Schaik, voormalig internist en endocrinoloog, maar ook ervaringsdeskundige. Hij heeft in 2004 een Legionellabesmetting opgelopen. Luuk gaf een boeiende samenvatting

van de inleidingen van de diverse sprekers op het congres (de samenvattingen staan elders in deze nieuwsbrief en zijn te vinden op de site). Na het vragenronde vertelde Leo Bikker, bestuurslid technische zaken, nog het een en ander over specifiek technische zaken en beantwoordde hij vragen over dit onderwerp.

Nadat iedereen zich de lunch uitstekend had laten

smaken, was het tijd voor het laten zien van de voorlopige versie van ons vierde project: de documentaire. Iedereen was adembenemend stil en gezien de reactie van de aanwezigen mogen we ook dit project als geslaagd beschouwen.

Tussen 15.00 en 16.00 uur werd de dag afgesloten onder het genot van een drankje en een hapje.

Congres: veel bereikt, nog veel te doen

AMERSFOORT – Een unicum, zo kan het congres getypeerd worden dat de landelijke Stichting Veteranenziekte op donderdag 1 oktober hield in congrescentrum Regardz in Amersfoort. Voor het eerst kwamen gezondheidsdeskundigen en waterexperts bijeen om de hele dag te spreken over één thema: ‘Hoe staat het met Legionella in Nederland en daarbuiten, tien jaar na Bovenkarspel?’ Er is veel bereikt in die tien jaar, maar er is ook nog altijd veel werk aan de winkel, kan de samenvattende conclusie zijn van het congres. Tien sprekers leverden hun bijdrage, steeds voor een zeer aandachtig en betrokken gehoor. Het is ondoenlijk de verhalen van alle acht deskundigen hier compleet weer te geven. Daarom hieronder een korte opsomming van de belangrijkste conclusies. Voor de mensen die de lezingen van a tot z willen bestuderen verwijzen wij naar onze website www.legionellaziekte.nl of www.veteranenziekte.com. Klik aan op homepage: Legionella Congres 2009, dan in linkerkolom aanklikken: presentaties. U vindt dan een korte samenvatting en de totale presentatie van de sprekers in pdf-formaat.

‘Veel verschillen per land in Europa’

Gemiddeld sterft in Europa ruim zes procent van het aantal mensen dat een Legionella-besmetting oploopt. In 2008 werden bij EWGLI – de Europese Werk Groep voor Legionella Infecties – zo’n 8000 gevallen van Legionella gemeld. Daarvan stierven uiteindelijk 388 mensen. Die cijfers toonde mevr. dr. Carol Joseph, de Engelse projectleider van het Europese Legionellacentrum EWGLI. (www.ewgli.com). Zij gaf een overzicht van de situatie rond Legionella in alle 35 landen die bij dit Europese netwerk zijn aangesloten. Daaruit blijkt dat Legionella relatief veel voorkomt in Frankrijk, Spanje en Italië. Ook Turkije is ‘verdacht’ maar uit dat land komen naar verhouding weinig betrouwbare cijfers. Joseph pleitte voor meer (inter)nationaal onderzoek: “More awareness, better diagnoses.”

Carol Joseph (EWGLI)

‘Meer en beter onderzoek is nodig’

“Er is duidelijk behoefte aan betere en meer onderzoeksmethoden om Legionella eerder en beter in kaart te krijgen.” Dat zei prof. dr. Roel Coutinho, directeur van het Centrum Infectieziektenbestrijding (Cib) van het Rijks Instituut voor Milieuhygiëne (RIVM). Hij is hoogleraar epidemiologie. Coutinho in zijn conclusie:

- De ingrijpende maatregelen na Bovenkarspel hebben niet geleid tot een daling van het aantal Legionella-slachtoffers in Nederland.
- We begrijpen nog te weinig van de bron en de wijze van overdracht van Legionella.
- Door betere en eerdere herkenning is de sterfte door Legionella wél gedaald.

Roel Coutinho (epidemioloog)

‘Legionella is heel slimme bacterie’

De Legionella-bacterie, en dan vooral de meest gevaarlijke variant de Legionella pneumophila, is een heel slimme bacterie die zich razendsnel aanpast aan (nieuwe) omstandigheden. Hij is daarom moeilijk te bestrijden. Maar we komen steeds meer over de bacterie te weten en met die

kennis proberen we de groei steeds meer tegen te houden. Drinkwater is nooit gevaarlijk; het water dat uit onze kraan komt is nagenoeg perfect. Het gaat om verneveld water. Als daar die ellendige bacterie in zit, kan er veel mis gaan.” Woorden van prof. dr. ir Dick van der Kooij, microbioloog bij KWR Watercycle Research Instituut (voorheen KIWA) te Nieuwegein. Van der Kooij sprak zich andermaal uit tegen chlorering van het drinkwater.

Dick van der Kooij (microbioloog)

‘Verminderd welbevinden, ook na lange tijd’

Dr. Kamilla Lettinga deed na de uitbraak van Legionella in Bovenkarspel grondig onderzoek naar de langdurige lichamelijke en psychische gevolgen van Legionella. Zij volgde een groep van 122 besmette mensen, ruim zeventien maanden lang. Haar slotsom: “Veel patiënten hadden lange tijd nadien nog steeds klachten. De kwaliteit van leven was aanmerkelijk lager dan bij mensen in vergelijkbare leef(tijd)omstandigheden, zonder besmetting. Vijftien procent van de mensen had een posttraumatisch stressstoornis. De oorzaak van het verminderde welbevinden is door deze studie niet geheel duidelijk geworden, maar psychische problemen spelen mogelijk een rol.” Kamilla Lettinga is nu als internist-infectioloog verbonden aan het Sint Lucas Andreas ziekenhuis te Amsterdam.

Kamilla Lettinga (internist-infectioloog)

‘Koeltorens zijn belangrijkste bron’

“Koeltorens – vaak boven op gebouwen geplaatst – zijn de belangrijkste bron voor het uitbreken van Legionella. Kleine torens – daar zijn er naar schatting duizenden van in Nederland – vormen een groter risico dan grote koeltorens. Twaalf Europese landen hebben een specifieke wetgeving op dit gebied, 25 Europese landen hebben dat niet. Een besmetting kan zich voordoen tot op zo’n acht kilometer vanaf de koeltoren zelf; de bacterie wordt dan door

(lees verder op pagina 3)

(vervolg van pagina 2)

de lucht aangevoerd. Regelmatige inventarisatie en inspectie van koeltorens is nodig om de gezondheidsrisico's in kaart te brengen. Onderzoek naar de aanwezigheid van Legionellabacteriën in relatie tot type en bedrijfsvoering stelt hoge eisen aan de detectiemethoden." Dit was de kern van de lezing van ir. Frank Oesterholt, als technicus en Legionelladeskundige verbonden aan KWR Industrie & Water te Nieuwegein.

Frank Oesterholt (technicus)

'Urine-antigeentest is zeer waardevol'

Dr. Marcel Peeters is als arts en microbioloog verbonden aan het Sint Elizabeth ziekenhuis te Tilburg. Daar wordt veel (microscopisch) onderzoek verricht naar de Legionellabacterie. "Bij verdenking van legionellose is laboratorium-onderzoek nodig om de juiste diagnose te stellen. Zo'n 'kweek' van Legionella pneumoniae uit materiaal van de luchtwegen is de gouden standaard die 100% zekerheid geeft. Maar de uitslag van zo'n kweek laat soms enkele dagen op zich wachten en dat kan, bij een ernstige vorm van besmetting, te lang duren. Daarom kan in de acute fase van de ziekte het beste (ook) gebruik worden gemaakt van de snelle urine-antigeentest. De gevoeligheid van die test is afhankelijk van de ernst van de ziekte. In milde vormen is ze 40-55%. Bij ernstige vormen (intensive care) is de test voor meer dan 90% betrouwbaar en dus kan gezegd worden dat de urine-antigeentest als 'snelle diagnose' zeer waardevol is."

*Marcel Peeters
(arts-microbioloog)*

Hoge waardering van deelnemers

Deelnemers hebben het Legionella Congres dat Stichting Veteranenziekte op 1 oktober belegde gewaardeerd met hoge cijfers. Uit de evaluatie achteraf blijkt dat zowel het thema als de inhoud van het congres een 'zeer goed' verdiende. De deelnemers gaven te kennen 'veel tot zeer veel' te hebben geleerd. Ook de individuele tien sprekers scoorden hoog.

'Aan de basis nog wereld te winnen'

Jarenlang was Will Scheffer als beleidsmedewerker verbonden aan Uneto-VNI, de installatiebranche van (water)apparatuur. Hij geldt als een gedreven deskundige op het gebied van bewustwording van de gevaren van Legionella onder loodgieters en installateurs. Er zijn, mede door zijn inspiratie, zeven officiële publicaties verschenen over Legionella in waterleidinginstallaties. De naleving van die Legionella-voorschriften die daar in vermeld worden nam toe,

van 10% in 2005 tot circa 30% in 2008. Scheffer: "Bovenkarspel heeft de waterleidingwereld wakker geschud. Dat is op zich positief maar de naleving moet nog veel verder verbeterd worden. In beginsel kunnen we dankzij nieuwe kennis en technische innovatie Legionellaveilige leidingwaterinstallaties aanleggen. Maar daarbij is vooral van belang dat de vergaarde kennis ook werkelijk terecht komt bij de man op de vloer – de monteur – die de waterleiding aan- of verlegt. Daar is nog een wereld te winnen."

Will Scheffer (beleidsmaker Uneto-VNI)

'Houd koud water koud, heet water heet'

"Legionella komt vooral voor in koudwaterleidingen. De belangrijkste bronnen zijn koeltorens, douches, whirlpools en fonteinen. Mijn belangrijkste boodschap is: Houd koud water koud en houd heet water heet. Dan is de kans op een Legionella-besmetting klein." Sinds 1999 is ir. Ans Versteegh betrokken bij Legionella. Zij is nu teamleider drinkwater bij het Rijks Instituut voor Milieuhygiëne, RIVM. De schattingen over het precies aantal 'Legionella-gevallen' per jaar in Nederland zijn nog altijd onnauwkeurig en onvolledig. Waarschijnlijk is er een flinke onderrapportage omdat veel besmettingen niet (op)gemerkt of (aan)gemeld worden. Toch steeg het aantal wel bekende meldingen bij het ministerie van VROM van Legionella in water sterk: van 851 in 2005 via 1162 in 2006 naar 1972 in 2007. Er is vooral sprake van een sterke stijging van meldingen in ziekenhuizen zelf (+34%); in zorginstellingen en in zwembaden (+28%).

Ans Versteegh (teamleider Drinkwater)

'BELproject heeft uitbraken voorkomen'

Dr. Ed IJzerman promoveerde in 2009 op een onderzoek naar Legionella. Hij is – naast arts-microbioloog – ook directeur van Stichting Streeklaboratorium voor de Volksgezondheid te Kennemerland. Het Streeklaboratorium Haarlem/RIVM doet sinds 2002 op landelijk niveau met het zogenaamde BEL-project onderzoek naar Legionellapatiënten en naar de bronnen van besmetting. IJzerman: "Het systematisch bemonsteren van potentiële bronnen en het opsporen van kleine clusters door BEL* heeft zeker bijgedragen aan het voorkomen van grotere uitbraken in ons land. BEL* heeft daarnaast geresulteerd in de opbouw van een zeer goed gedocumenteerde databank van stammen. Maar er zijn ook nog veel vragen niet opgehelderd. Het oplossen van dit 'mysterie' is een van onze onderzoeksdoelstellingen en de uitkomst zou consequenties kunnen hebben voor de huidige richtlijnen ter voorkoming van Legionella-infecties."

Ed IJzerman (arts-microbioloog)

* Bemonsterings Eenheid Legionella-pneumonie

Legionella Award voor Dick van der Kooij

AMERSFOORT – Professor dr. Dick van der Kooij, microbioloog bij KWR Waterrecycle Research Instituut te Nieuwegein (voorheen KIWA) heeft de Legionella-Award 2009 in de wacht gesleept. Voorzitter Fred Bertrand en bestuurslid technische zaken, Leo Bikker, reikten de onderscheiding uit aan het einde van het Legionella-congres op 1 oktober te Amersfoort.

Van der Kooij werkt al jaren aan onderzoek, kennisvermeerdering, kennisverspreiding en preventie op het gebied van onder meer Legionella. Hij geldt op het technische vlak als dé deskundige in Nederland. Vanaf de oprichting in 2000 is hij één van de adviseurs van Stichting Veteranenziekte. Van der Kooij in zijn reactie: "Ik stel deze onderscheiding bijzonder op prijs. Als wetenschapper ga je niet voor bonussen, maar ga je voor het uiteindelijk

effect van je werk. Wij doen dit werk met zijn allen en met heel veel plezier ten bate van de Nederlandse waterleidingbedrijven, maar vooral ook ten bate van elk mens."

Stichting Veteranenziekte reikte eerder een Legionella-Award uit aan professor dr. Peter Spielman (2004), hoofd infectieziekten AMC en aan Will Scheffer (2007), beleidsmedewerker bij Uneto/VNI.

Fotograaf: Pieter Joost Sluis

Uitreiking aan professor dr. Dick van der Kooij

Fotograaf: Pieter Joost Sluis

Dick van der Kooij met de Legionella Award.

PROFESSOR ARNOLD HEERTJE BIJ OPENING LEGIONELLA-CONGRES:

'Terug naar de menselijke maat'

AMERSFOORT – "Een zeer ontroerend boek waarin ik vooral geraakt werd door het indrukwekkende verhaal van Jet van Deijk, haar vader, haar moeder, hun gezin uit Harderwijk." Zo begon professor dr. Arnold Heertje, emeritus hoogleraar-economie zijn speech waarmee hij op 1 oktober het Legionella-congres te Amersfoort opende. Hij doelde op het boek 'Legionella... een ramp!' dat onze stichting dit jaar uitbracht.

"Economie gaat niet uitsluitend om financiën, om geld. Het gaat in de eerste plaats om behoeftebevrediging van mensen van nu en mensen van straks. Het gaat vooral ook om de mensen zélf. Er is in onze samenleving een groot tekort aan kennis, zowel in de medische als in de technische sfeer.

Hoe gaan we daar mee om? Daar ga ik vandaag op in. Rond het thema Legionella zeg ik eerst twee dingen: A) de mensen die er door zijn getroffen, worden gedwongen hun leven ineens een heel andere wending te geven; B) er is nog veel meer preventie nodig om deze

ziekte te voorkomen."

"Wat A) betreft: Een groot aantal mensen komt door Legionella in een heel nieuwe levenssituatie. Daar kunnen ze negatief op reageren; die kans is heel groot. Tegen hen zeg ik: 'stel je in op een heel nieuw complex van behoeften, van zorg.' Als u bijvoorbeeld psychische effecten ondergaat heb dan geen aarzeling om daarbij de hulp in te roepen van psychologen of psychiaters. Daar was u niet aan gewend, maar uw leven kan met hun hulp toch weer betekenisvol worden. U kunt er uw veerkracht door

terug krijgen. Dan B), de preventie: Hier ligt een enorme opgave in de medische sfeer, maar ook in de technische. Er is veel Legionella in nieuwbouw. Het is nodig dat er een interactie, een samenwerking komt tussen geneeskundigen en technici en daar zit een enorm probleem. De Nederlandse samenleving is de laatste jaren zeer gefragmenteerd geworden. We zijn allemaal specialist op een klein terrein. In beperkte zin hebben we dan een optimum, maar we missen

(lees verder op pagina 5)

(vervolg van pagina 4)

het totaal overzicht. En toch is die interactie nodig op deze twee gebieden die van nature niet zo dicht bij elkaar liggen."

Heertje schetste vervolgens twee 'complicaties': het onderwijs en het management. De hoogleraar: "Het onderwijs is de basis, dat moet veel meer vakinhoudelijk zijn dus gewoon écht leren rekenen en écht de taal goed beheersen. De laatste 20-30 jaar is het teveel gericht op het aanleren van vaardigheden. Daarin zijn we doorgeslagen. Dan het management: we hebben te zeer een enorm invloedrijke managementcultuur gekregen. Vele managers regeren over de werkvloer, maar zónder de werkvloer, zónder de mensen die het werk aan de basis echt moeten uitvoeren. Ze sturen op grond van financiële motieven en zo ontstaat er een compleet beeld van fraude, van graaien bij bijvoorbeeld woningbouwcorporaties en helaas ook in de gezondheidszorg. Hoe slechter de prestatie, hoe hoger de bonus."

Heertje sloot zijn betoog af met een oproep tot algemene humanisering van onze samenleving: "De menselijke maat moet terugkeren. Juist nu hebben we de kans op ingrijpende veranderingen in de menselijk-sociale en technische sfeer. Terug naar de kleinschaligheid, weg met de status quo. Geef weer voorrang in al uw beroepen aan het dienstbetoon aan de individuele mens."

INGEZONDEN BRIEF

'Vitamine B12 voor mij erg belangrijk'

Na lang wikken en wegen, heb ik besloten een stuk te schrijven voor de nieuwsbrief van Stichting Veteranenziekte. Ik was dit al eerder van plan, maar een rapport en de daarop volgende mail heeft er mijn toen van weer houden. Het ging om het rapport van mev. Herforth - Blom. Ik heb toen als reactie gegeven, dat dit rapport rijp is voor de vuilnisbak, netjes gezegd. Ik heb daar naar mijn zin geen goede reactie op gekregen waardoor ik de indruk kreeg, dat Stichting Veteranenziekte totaal niet bezig is met de lange termijn gevolgen van Legionella.

Ook heb ik, en nog iemand, in het (oude) gastenboek, op de vorige site diverse reacties gegeven over de gevolgen. Ik heb ook diversen malen het verloop beschreven en een oproep gedaan om te reageren, wie er nog allemaal bekend zijn met: vermoeidheid, spier en botpijn, dikke en wit uitgeslagen tong, tintelingen, sterk vermoeidde benen, heuppijn zodat het lijkt of de heupkom versleten is, wazig zien, vlekken voor de ogen, vergeetachtigheid, dementie enz. Ik kan nog wel even door gaan.

Maar dat doe ik niet, ik ben u niet en u bent mij niet, immers: het kan voor iedereen anders zijn. Dat wil niet zeggen dat er geen sterke overeenkomsten zijn, die zijn er zeker. Ik werd door mijn vragen in het gastenboek gemaild, en er op attent gemaakt dat dit wel eens te maken kon hebben met een B12 tekort (ook moeten bij een eventuele test de overige B en D-vitamines worden meegenomen). Ik was hier sceptisch over in eerste instantie, het is allemaal wel leuk die 'alternatieve hoek.' Dat waren mijn eerste gedachten. Maar ik ben toch erg blij, dat ik naar die tweede mail geluisterd heb en ben eens gaan zoeken. Ik heb eerst nog iets anders gedaan: op internet (google) gezocht op 'spierpijn en ernstige vermoeidheid'. Bovenaan de resultaten lijst stond 'stichting B12 te kort' en de volgende was de site van Hendrik de Jong, beide met verwijzing naar B12 tekort.

Nogmaals Google maar dan op 'tintelende vinger' en 'raar gevoel in de voetzolen'. Wat denkt u: B12! Ik ben toen eens goed gaan lezen op de site van Hendrik de Jong. Daar ging een wereld open, ik herkende een hele hoop van de symptomen en kon zelfs nog het een en ander aanvullen. Ik ben naar de huisarts gegaan, deze heeft mij doorverwezen naar het ziekenhuis, en zo kwam ik weer eens op de poli endocrinologie terecht. Fijn om een bekende te zien (lees mijn site www.legionella-online.nl)

Mijn B12 is getest en nog veel meer (lab-uitslagen voor de kenners staan er ook bij). Het was raak 140 pmol/l. Toen kwam het volgende probleem, 140 is net de ondergrens die in Nederland sterk verschilt per lab en die veel lager is dan die, vergeleken met andere landen.

Ook komt daar nog eens de onwetendheid van artsen om de hoek kijken. De een zegt: 'eet gezonder', de ander: 'Ik weet het niet'. Het kwam er op neer: zoek het maar uit! Ik heb moeten praten als brugman bij mijn huisarts om injecties los te krijgen. Eerst kreeg ik maximaal tien injecties, maar na lang praten is dat veranderd. Ik heb inmiddels al een jaar 2x per week een injectie en merk duidelijke verschillen. Zo is de vermoeidheid afgenomen en nog anderen bepaalde andere dingen die ik nog wel eens een keer schrijf. Als u het echt wilt weten: kijk op mijn site.

*Sander Woudenberg,
ex-Legionella patiënt*

Agenda

- vrij. 12 maart 2010: BOVENKARSPÉL – 15.00 tot 15.30 uur: Jaarlijkse (sobere) herdenking Legionellaramp '99, De Bomentuin, Spoorzingel.
- mei 2010: 25e Lotgenotendag.

Nico, bedankt!

Het zat er aan te komen dat de medeoprichter van onze stichting, Nico Hoffer, er aan het einde van dit jaar met het veelomvattende werk voor de stichting zou gaan stoppen. Voor een zeer belangrijk deel vanwege zijn gezondheid, maar ook omdat, na tien jaar, anderen het 'stokje' maar eens moeten overnemen. Hij stopt, maar met pijn in het hart! Ik zal zijn inspiratie in onze vergaderingen missen; als geen ander was Nico in staat een proces dat leek vast te lopen weer vlot te trekken. 12 Maart 1999 hebben we

onszelf tot elkaar 'veroordeeld'; we verloren beide een dierbare. Wat mij betreft was aan die 'veroordeeling' nog lang geen eind gekomen; we zullen dat ongetwijfeld in de privé sfeer voortzetten.

Nico weg, en hoe verder? Eind november hebben we voor de laatste keer met Nico vergaderd. We hadden dus wat nieuwe functies te verdelen in het bestuur, temeer daar Bea Veldhuisen half september was gestopt. Nieuw in het bestuur is Jan Zegveld; hij zal zich de eerstvolgende lotgenotendag aan u voorstellen.

Jan gaat zich o.a. bezighouden met het contact met de klankbordgroep, het verspreiden van informatiepakketten, folders en boeken. Mogelijk kunnen we bij de volgende lotgenotendag ook een ander nieuw bestuurslid aan u presenteren; Natasja Gundelach. Zij kon bij onze vergadering helaas niet aanwezig zijn vanwege haar 'prikwerk' activiteiten voor de Mexicaanse griep. Tot nader order combineert Gerda de functies van secretaris en penningmeester; partner Leo Bronsgeest, zelf eigenaar van boekhoudbureau AABS, zal haar assisteren met de financiën. Als bestuur hebben we daar alle vertrouwen in.

We danken dan ook de vertrokken bestuursleden, verwelkomen de nieuwe leden en blijven het vizier gericht houden op de toekomst, want elk met Legionella besmette persoon is er een te veel!

Fred Bertrand, voorzitter
Stichting Veteranenziekte

NIEUW VANAF 1 JANUARI 2010: Lotgenotentelefoon: 0800-LEGIONELLA (0800-5344663)

maandag, woensdag en vrijdag: van 10.00 tot 12.30 uur – dinsdag en donderdag: van 19.00 tot 21.00 uur

Deze Nieuwsbrief is een editie van

Stichting Veteranenziekte

Opgericht in 1999 naar aanleiding van de Legionella-uitbraak op de Westfriese Flora.
Doelstelling: Stimuleren lotgenotencontact, belangenbehartiging slachtoffers, bevorderen preventieve maatregelen.

Donateurschap: € 25,- per jaar
Oplage: 750 exemplaren
Doelgroep: Donateurs, externen, artsen, GGD en media
Verschijning: Vier maal per jaar
Verspreiding: Gratis
Lay-out en druk: Drukkerij BorBo, Hoofdstraat 186, Bovenkarspel

Correspondentie bestuur Stichting Veteranenziekte:

Voorzitter:

Fred Bertrand
Tel. 0228 - 514901
✉ fbertrand@planet.nl

Secretaris / penningmeester:

Gerda Käss
Tel. 0341 - 553712
✉ gerdakass@zonnet.nl

Technische zaken:

Leo Dick Bikker
Tel. 0184 - 415730
✉ mbikker@chello.nl

Bestuurslid:

Jan Zegveld
Tel. 0495 - 625451
✉ janzegveld@msn.com

Bestuurslid:

vacature

Correspondentie-adres:

(vanaf 15 december 2009)
Postbus 360
3850 AJ Ermelo
✉ secretariaat@legionellaziekte.nl
ING bank: 8245110

Adres monument: november 2000
Spoorsingel te Bovenkarspel
(hoek St. Martinusstraat)

Klankbordgroep:

Hans Bakker, Nieuw-Vennep	Tel. 0252 - 686582
Eric en Els v/d Dungen, Sint Michielsgestel	Tel. 073 - 5514184
Hanny Kaak, Gennep	Tel. 0485 - 516619
Ria Kerkhof, Harderwijk	Tel. 0341 - 785606
Frank Leurs, Born	Tel. 046 - 4858339
Nanny Meunier, Koog aan de Zaan	Tel. 075 - 6167091
Cor Mierop, Dordrecht	Tel. 078 - 6312854

Adviseurs Stichting Veteranenziekte:

mevr. drs. Iris van Bennekom, dir. Langdurige Zorg en plv. dir. gen. VWS
mevr. dr. Els Borst - Eilers, oud-minister VWS
mevr. prof. dr. Annelies van Bronswijk, hoogleraar Gezondheidstechniek
dhr. dr. René Jonkers, internist/longarts NVALT
dhr. prof. dr. ir. Dick van der Kooij, microbioloog KIWA
mevr. Ria Oomen - Ruijten, lid Europees Parlement, CDA
dhr. dr. Lucas van Schaik, endocrinoloog/internist/Legionellose-patiënt
dhr. Will Scheffer, beleidsmedewerker UNETO/VNI
dhr. prof. dr. Peter Speelman, internist/hoofd-infectieziekten AMC
dhr. dr. Peter v/d Velden, Instituut voor Psychotrauma
dhr. Laurens de Vries, directeur GGD Nederland
dhr. drs. Theo Wijlhuizen, internist bij VermoeidheidCentrum Lelystad